

JULES VERNE

**O CĂLĂTORIE
SPRE CENTRUL
PĂMÂNTULUI**

**Traducere în limba română de
DAN FAUR**

EDITURA HERRA

Pentru comenzi și distribuție:

tel.: 0248/ 222198

0788/ 482465

e-mail: edherra@yahoo.com

contact@herra.ro

ISBN 973-7923-57-X

1

La 24 mai 1863, într-o duminică, unchiul meu, profesorul Lidenbrock, se întoarse grăbit la căsuța lui din Königstrasse nr. 19, una dintre străzile cele mai vechi din vechiul cartier al orașului Hamburg.

Menajera sa Martha avea tot temeiul să creadă că întârziase foarte mult în pregătirea bucatelor, căci mâncarea de-abia începuse să sfârșie pe plita din bucătărie.

«Dacă unchiului i-o fi foame, mi-am zis în sinea mea, cum e omul cel mai nerăbdător de pe lume, parcă-l văd c-o să scoată niște țipete disperate...»

– Vai, a și venit domnul Lidenbrock?!... strigă menajera Martha, uimită, întredeschizând ușa sufrageriei.

– Da, Martha, dar nimeni nu te poate învinui că nu-i gata masa, căci nu e încă ora două. De-abia a sunat unu jumate la orologiul Sf. Mihail.

– Atunci de ce s-o fi întors domnul Lidenbrock?

– Nu mă îndoiesc c-o să ne spună chiar el.

– Iată-l! Eu o șterg, domnule Axel, fă-l dumneata să înțeleagă... Și Martha se îndreptă spre laboratorul ei culinar. Așadar, am rămas singur. Dar ca să-l fac să înțeleagă pe cel mai arțagos dintre profesori, ar fi trebuit să fiu mai puțin timid. Așa că, tocmai mă pregăteam să mă strecur prudent în cămăruța mea de la catul de sus, când auzii ușa de la stradă scârțâind din țâțâni; apoi scara de lemn trosni și ea sub călcătura unor pași mari și grei și în sfârșit apărură stăpânul casei, care străbătu în mare grabă sufrageria, năpustindu-se în odaia sa de lucru.

Totuși, în această trecere fulgerătoare prin cameră, el avu vreme să-și arunce într-un colț bastonul cu măciulie, pe masă pălăria cu boruri mari, periată în răs-păr, iar mie, nepotul său, să-i azvârle această poruncă răsunătoare:

– Axel, urmează-mă!

Nici n-am avut vreme să mă mișc, că profesorul și începu să răcnească, plin de nerăbdare:

– Ei bine, n-ai venit încă?

Nici nu știu când am ajuns în biroul temutului meu maestru.

Respectiv, dacă în firea lui nu erau să se producă unele schimbări – ceea ce, la drept vorbind, era foarte puțin probabil – cu siguranță că avea să rămână până la moarte un om grozav de original.

El deținea catedra de mineralogie la Universitatea Johannaem, și-n timpul fiecărei ore de curs își ieșea din sărite cel puțin o dată sau de două ori. Și nu din pricină că-l supărau cu ceva auditorii săi.

De fapt, prea puțin îi păsa dacă studenții veneau cu regularitate la cursuri și dacă le urmăreau sau nu cu atenție, sau dacă mai târziu ei înșiși aveau să se bucure de succes; aceste «amănunte» nu-l interesau câtuși de puțin. El profesia, ca să spunem așa, în mod «subiectiv», conform unei expresii a filozofiei germane, adică numai pentru el și nu pentru alții. Era un savant egoist, o fântână a științei a cărei cumpănă scârțâia ori de câte ori voiai să scoți ceva din ea. Într-un cuvânt, era un zgârcit.

Și s-ar putea spune că în Germania se mai găesc vreo câțiva profesori de soiul acesta.

Din păcate însă, unchiul meu se cam poticnea la pronunțarea unor cuvinte și dacă acasă o mai scotea la capăt, nu același lucru se întâmpla când vorbea în public. Și e de la sine înțeles că un astfel de cusur nu-i deloc plăcut pentru un orator... Într-adevăr, în timpul expunerilor sale de la universitate, deseori se oprea brusc, luptându-se cu vreun cuvânt îndărătnic, care nu vroia să-i vină pe buze, unul dintre acele cuvinte care se înverșunează să se proțăpească în gâtje, care se umflă și sfârșesc prin a ieși din gură sub forma prea puțin științifică a unei înjurături. Or, faptul acesta îl înfuria peste măsură. E știut că în mineralogie sunt foarte multe denumiri semi-grecești și semi-latine, a căror pronunțare e foarte dificilă, expresii din acelea aspre care ar răni buzele unui poet. Nu vreau să vorbesc de rău știința aceasta. Departe de mine un asemenea gând. Dar când te afli în prezența unor cristalizări în sistemul romboedric, a unor rășine retinasfaltice, a gheienitelor, a molibdatelor de plumb, a wolframului de mangan și a titanelor de zirconiu, să recunoaștem că și cea mai mlădioasă limbă se poate împletici.

Așadar, în oraș era cunoscut acest cusur demn de iertare și se abuză de el; vorbitorul era pândit, cum s-ar zice, la strâmtoare, și dacă unchiul meu se înfuria, atunci toți izbucneau în râs, ceea ce nu e o dovadă de bun gust nici măcar pentru germani. Iar dacă la cursurile sale era totdeauna o mare afluență de auditori, oare câți dintre aceștia nu le frecventau cu asiduitate numai pentru a-și mai descreți frunțile la nestăpânitele accese de furie ale profesorului?!

Dar, oricum ar fi fost, nu pot să neg că unchiul meu era un adevărat savant. Cu toate că uneori spârgea diferite mostre de rocă din pricină că le cerceta prea brusc, el avea totuși, într-o armonioasă îmbinare, pe lângă geniul geologului, și ochiul mineralogului.

Înarmat cu ciocanul său, cu lanțeta sa de oțel, cu acul său magnetic, cu calomelul cu care își dirija flacăra și cu flaconul său de acid azotic, era un om nespus de priceput. Știa să recunoască numai după spărtură, după aspect, după duritate, după fuzibilitate, după sunet, după miros, după gust orice mineral, pe care-l clasa fără greș printre cele 600 de specii pe care le numără azi această știință!

Nu-i de mirare că numele lui Lidenbrock era cunoscut în toate instituțiile de învățământ și în diferitele asociații naționale, dându-i-se toată prețuirea. Domnii Humphry Davy, Humboldt, căpitanii Franklin și Sabine se grăbeau să-l viziteze, ori de câte ori treceau prin Hamburg. Domnii Becquerel, Ebelmen, Brewster, Dumas, Milne-Edwards, Sainte-Claire-Deville îl consultau cu interes, în cele mai arzătoare și mai importante chestiuni în legătură cu chimia. De altfel, știința aceasta îi datora unele descoperiri destul de însemnate. În 1853 apăruse la Leipzig un «Tratat de cristalogie transcendentă», de profesorul Otto Lidenbrock, un volum mare in-folio, cu numeroase planșe, din vânzarea cărui, totuși, unchiul meu nu reușise să-și scoată cheltuielile.

Pe lângă acestea, trebuie adăugat că profesorul Lidenbrock mai era și directorul muzeului mineralogic al ambasadorului Rusiei, domnul Struve, care poseda o colecție cunoscută și prețuită în toată Europa.

Iată, deci, personajul care mă chema cu atâta nerăbdare. Închipuiți-vă un om înalt și slab, dar sănătos tun, cu o față blondă, tinerească, ce-l făcea să pară cu cel puțin zece ani mai tânăr decât cei cincizeci pe care-i avea. Ochii săi mari se roteau

neînțecat în dosul unor ochelari uriași, iar nasul lung și subțire semăna cu o lamă ascuțită. Despre nasul cu pricina, răutăcioșii scorniseră e-ar fi magnetizat și că ar atrage pilitură de fier. Dar totul era pură calomnie; nu atrăgea decât tutun și, ca să nu mint, în cantități destul de respectabile.

Dacă aș mai adăuga că unchiul meu făcea niște pași, matematic, de o jumătate de stânjen fiecare, și că mergea ținându-și pumnii strânși – semn al unui temperament aprig și viu – atunci o să-l cunoașteți destul de bine pentru a vă da seama că nimeni nu s-ar fi arătat dornic de tovărășia sa.

Locuia în căsuța sa din Königstrasse, construită jumătate din lemn, jumătate din cărămidă, cu grilajul dantelat, și a cărei fațadă dădea spre unul dintre acele canale întortocheate, care se întretaie în mijlocul celui mai vechi cartier din Hamburg, din fericire neatins de incendiul din 1842.

E drept că vechea casă era puțin aplecată pe-o parte, expunându-și oarecum pântecul privirii trecătorilor; cât despre acoperiș, era înclinat pe-o ureche, întocmai ca șapca unui student de la Tugenbund. Deși nu-ți inspira prea multă încredere, totuși, casa se ținea bine, mulțumită unui ulm bătrân ce-i sprijinea puternic fațada și care, de cum venea primăvara, își împingea mugurii înfloriți pe geamurile ferestrelor.

Pentru cât câștiga pe vremea aceea un profesor german, s-ar fi putut spune că unchiul meu era un om avut. Era proprietarul casei cu tot ce se găsea într-însa. În afară de Martha și de mine, mai locuia la el fina sa, Graüben, o tânără virlandeză de 17 ani. Iar eu, în dubla mea calitate de nepot și orfan, am devenit asistentul său, ajutându-l la pregătirea experiențelor.

Mărturisesc că m-am aruncat cu lăcomie asupra științelor geologice; se vede că aveam în vine sânge de mineralog și de aceea nu mă plictiseam niciodată în tovărășia prețioaselor mele roci.

La drept vorbind, în ciuda firii agitate a proprietarului ei, trăiam fericit în căsuța lui din Königstrasse, căci, deși se purta cam brutal cu mine, nu e mai puțin adevărat că unchiul meu mă iubea. Omul acesta, căruia nu-i plăcea să aștepte, era mai grăbit decât însăși natura.

Într-un an, în aprilie pusese în niște ghivece de faianță, pe care le aveam în salon, rădăcini de rezeda și de zorele și pentru a le grăbi creșterea se ducea în fiecare dimineață și trăgea de frunze.

Cu un om atât de ciudat nu era chip de glumit și cel mai bun lucru pe care-l aveai de făcut era să-l ascuți.

De aceea am alergat în biroul său.

2

Acest birou era un adevărat muzeu. Toate exemplarele din regnul mineral se găseau aici etichetate în cea mai perfectă ordine și așezate pe categorii, după cele trei mari diviziuni: minerale inflamabile, metalice și litoide.

Cât de bine cunoșteam aceste bibelouri ale științei mineralogice! Când aveam timp liber, în loc să-mi pierd vremea cu băieții de vârsta mea, îmi plăcea să șterg de praf nenumăratele mostre de grafit, antracit, huilă, lignit și turbă. Bitumurile, rășinile, sărurile organice erau la fel de apărute! Veșnic aveam grijă ca nici un grăunte de praf să nu se așeze pe ele. Și aceeași grijă o purtam și metalelor, de la fier până la aur, a căror valoare relativă dispărea în fața egalității absolute ca mostre științifice. Și toate aceste pietre ar fi fost de ajuns pentru a se reconstrui casa din Königstrasse, ba chiar cu o cameră în plus, unde m-aș fi simțit atât de bine!

Intrând însă în birou, nu mă gândeam deloc la toate aceste minunății. Gândul îmi era numai la unchiul meu. El stătea cufundat într-un fotoliu confortabil îmbrăcat în catifea de Utrecht și ținea în mână o carte pe care o privea cu cea mai adâncă admirație.

– Ce carte! Ce carte! exclamă el.

Strigătele acestea de bucurie îmi reamintiră că, în clipele sale libere, profesorul Lidenbrock era, după toate, și un pasionat bibliofil. Dar trebuie spus că o carte n-avea preț în ochii săi decât atunci când era foarte greu de găsit sau când era un chin ca s-o poți citi.

– Ei, mi se adresă el, ce, nu vezi?! Privește! E o adevărată comoară, pe care am găsit-o azi dimineață cotrobâind prin dugheana lui Hevelius.

– Minunată! i-am răspuns, silindu-mă să par entuziasmat. Într-adevăr, ce atâta tărăboi pentru un vechi in-quarto ale cărui scoarțe păreau de piele grosolană, o hârțoagă îngălbenită de care atârna o panglică decolorată?!

În acest timp, exclamațiile admirative ale profesorului nu mai conțineau.

– Ia te uită! spunea el, punându-și întrebări și dându-și singur răspunsurile. Oare-i îndeajuns de frumoasă? Mai încapă vorbă: e admirabilă! Și ce legătură are! Dar de deschis se deschide ușor? Firește, căci rămâne deschisă la orice pagină vrei! Se închide oare le fel de bine? Desigur, căci scoarțele și paginile sunt astfel legate între ele că alcătuiesc un tot, fără să se despartă sau să se caște nicăieri! Dar dosul ăsta de copertă care n-are nici o zgârietură după mai bine de șapte veacuri! Ah, iată o legătură de carte de care Bozerian, Closs sau Purgold ar fi fost mândri!

Și tot vorbind așa, unchiul deschidea și închidea vechea hârțoagă. Tot ce puteam face era să-l întreb ce conținea cartea, deși nu mă interesa câtuși de puțin.

– Și care-i titlul acestui minunat volum? l-am întrebat cu o grabă prea plină de entuziasm pentru a fi sinceră.

– Lucrarea aceasta, răspuse unchiul meu însuflețindu-se, este «Heims-Kringla» de Snorre Turleson, celebrul autor islandez din secolul al XII-lea! Este cronică principilor norvegieni care au domnit în Islanda.

– Așa?! exclamai eu din toată inima. Atunci nu mai încapă vorbă că asta-i o traducere în limba germană!

– Ei asta-i, ripostă cu aprindere profesorul, o traducere! La ce mi-ar fi folosit o traducere? Cine ar fi băgat în seamă o simplă tălmăcire? Țasta-i chiar originalul scris în limba islandeză, această limbă minunată, atât de bogată și de simplă în același timp, care se pretează la cele mai variate combinații gramaticale și la cele mai numeroase modificări de cuvinte!

– Ca și limba germană, am strecurat eu, îndeajuns de încântat.

– Da, răspuse unchiul meu ridicând din umeri, fără a mai ține seama că limba islandeză are trei genuri ca și greaca și că numele proprii se declină ca și în latină!

– Ah! făcui eu, zdruncinat oarecum din nepăsarea mea, și ce tipar frumos are cartea aceasta!...

– Tipar?! Cum poți să spui una ca asta, nenorocitul?! Crezi că-i vorba de litere tipărite? Ah! Tu nu vezi că nu-i o tipăritură? Ignorantule, acesta-i un manuscris runic!...

– Runic?

– Da! Acu' o să-mi ceri, desigur, să-ți explic ce-nseamnă acest cuvânt?

– Nu, am să mă feresc de a o face, i-am răspuns cu tonul unui om rănit în amorul meu propriu.

Dar unchiul meu nu m-a luat în seamă și, fără voia mea, a continuat și mai insistent să mă învețe niște lucruri pe care nu țineam deloc să le știu.

– Caracterele runice, reluă el, erau niște litere folosite odinioară în Islanda și, după cum spune tradiția, ele au fost inventate chiar de Odin însuși! Ia privește numai și admiră, nelegiuitele, aceste caractere neobișnuite, izvorâte din închipuirea unui zeu!

Drept orice alt răspuns, mă pregăteam tocmai să mă prosternez – că doar e știut că o asemenea reacție e pe placul zeilor ca și al regilor, și are avantajul că nu-i stânjenește niciodată – când o întâmplare schimbă cursul convorbirii noastre.

Fără veste, un pergament năclăit de pete alunecă din manuscris și căzu pe jos. Unchiul meu se repezi la fițuica aceasta cu o lăcomie lesne de înțeles. Un document închis, poate din îndepărtate timpuri, între filele îngălbenite de vreme ale unui vechi manuscris, nu putea să nu fie nespuse de prețios în ochii lui.

– Ce-i asta? strigă el.

Și desfășură pe masă, cu multă grijă, bucata de pergament lungă de cinci degete și lată de trei, pe care erau înșirate, în linii transversale, niște caractere necitețe.

Iată aici facsimilul exact. Țin să fac cunoscute aceste semne bizare, căci ele i-au determinat pe profesorul Lidenbrock și pe nepotul său să întreprindă una dintre cele mai năstrușnice călătorii din secolul al XIX-lea.

După ce cercetă câteva minute această înșiruire de caractere, profesorul își scoase ochelarii și spuse:

– Sunt caractere runice; și nu-i greu de văzut că-s aidoma celor din manuscrisul lui Snorre Turleson! Dar... ce-or fi însemnând?

Cum scrierea runică mi se părea o invenție a savanților, într-adins născocită pentru a-i păcăli pe bieții oameni, n-am fost supărat văzând că nici unchiul meu nu înțelege o iotă. Cel puțin așa am avut impresia, după mișcarea nervoasă a degetelor sale, care începuseră să se frământa grozav.

– Și totuși e islandeză veche! șopti el printre dinți.

De altfel, profesorul Lidenbrock era în măsură s-o cunoască, fiindcă era socotit drept un adevărat poliglot. Și era socotit așa nu fiindcă ar fi vorbit curent cele două mii de limbi și cele patru mii de dialecte folosite pe suprafața globului, ci fiindcă știa multe dintre ele.

În fața acestor greutateți, începu să dea frâu liber firii sale nestăpânite și prevedeam că va face o scenă violentă, când micul ceas de pe cămin sună ora două.

Și chiar în aceeași clipă, Martha deschise ușa biroului, anunțând:

– Supa e gata.

– Dă-o dracului de supă, strigă unchiul, și ducă-se la dracu' și cine-a făcut-o, și cei care-o vor mânca!

Martha se făcu nevăzută. O zbughii și eu după ea și, fără să-mi dau seama, mă pomenii în sufragerie stând la masă pe locul meu obișnuit.

Am așteptat câteva clipe. Profesorul nu se arăta. Pentru prima oară, după câte știam, lipsea de la «ritualul» mesei. Și încă de la ce masă! Am mâncat o delicioasă supă de pătrunjel, omletă cu șuncă, garnisită cu măcriș și cu nușoară, o friptură de vițel cu compot de prune, iar ca desert, crevete cu zahăr; totul stropit cu un minunat vin de Mosela.

Iată ce pierduse unchiul meu din pricina unui biet petic de hârtie veche. Iar eu, în calitate de nepot devotat, m-am simțit obligat să mănânc pentru amândoi. Și pot spune că am făcut-o din toată inima.

– Nu mi s-a întâmplat niciodată așa ceva! spuse Martha. Auzi dumneata, domnul Lidenbrock să nu vină la masă!...

– Da, e, într-adevăr, greu de crezut.

– Asta nu-i a bună! Îmi spune mie inima c-o să se întâmple ceva rău! reluă bătrâna menajeră, dând îngândurată din cap.

După părerea mea, acest lucru nu prevestea nimic, cel mult vreo scenă înspăimântătoare, în cazul când unchiul meu și-ar fi găsit mâncarea înghițită de un altul.

Tocmai eram gata să isprăvesc ultima crevetă, când o voce puternică mă smulse de la acea plăcută îndeletnicire.

Dintr-o săritură mă și găseam în biroul unchiului.

3

– Nu-ncape îndoială că-i scriere runică, rosti profesorul, încruntându-și sprâncenele. Dar aici e o enigmă și-o voi descoperi, altminteri...

Un gest violent încheie firul gândurilor sale.

– Așază-te aici și scrie, adăugă el, arătându-mi masa cu pumnul.

Într-o clipă am fost gata.

– Acum, să-ți dictez fiecare literă din alfabetul nostru, care corespunde cu câte unul dintre caracterele islandeze. Vom vedea apoi ce o să iasă. Dar, pe sfântul Mihail, ia bine seama și ferește-te să faci vreo greșală!

Și începu să dicteze. Mi-am dat toată silința să scriu cât se poate de atent. Unchiul meu rostea răspicat fiecare literă una după alta, și se formă, astfel, o înlănțuire de cuvinte neînțelese, după cum se poate vedea mai jos:

mm...rnlls.

sgtssmf

Kt, samm

emtnael

Atvaar

ccdrmi

dt, iac

esreuel

unteief

atrateS

nuaect

.nscrc

eeuul

oseibo

seecyde

niedrke

Saodrrn

rrilSa

ieaabs

frantu

Kediiy

După ce am terminat, unchiul îmi luă repede foaia pe care scrisesem și o cercetă cu atenție, multă vreme.

– Ce înțeles or avea toate semnele astea? repeta el mecanic.

Pe cinstea mea că nu i-aș fi putut spune. De altfel, nici nu mă întreba pe mine, ci continua să vorbească cu sine însuși.

– E vorba de ceea ce numim îndeobște o criptogramă, spuse el, al cărei înțeles este ascuns sub niște litere încurcate într-adins și care, dacă sunt așezate cum trebuie, formează o frază care nu mai are nici un secret. Și când mă gândesc că se poate ascunde aici explicația sau indicația unei mari descoperiri!

În ceea ce mă privește, mă gândeam că nu ascundea absolut nimic, dar, ca măsură de prevedere, nu i-am împărtășit părerea mea.

Profesorul luă atunci cartea și pergamentul și le compară.

– Aceste două scrieri nu sunt făcute de aceeași mână, hotărî el; dintr-o privire se vede că criptograma e mai recentă decât cartea, fapt de necontestat. Într-adevăr, prima literă din pergament este un dublu m, pe care zadarnic l-ai căuta în cartea lui Turlson, fiindcă litera aceasta a fost adăugată alfabetului islandez abia în secolul al XIV-lea. Deci e o diferență de cel puțin două veacuri între manuscris și document.

Mărturisesc că explicația mi s-a părut destul de logică.

– Această constatare mă face să bănuiesc, reluă unchiul meu, că numai unul dintre posesorii cărții a putut scrie aceste caractere misterioase. Dar cine dracu' o fi fost posesorul? Nu și-o fi pus oare numele într-un colț al manuscrisului?

Unchiul își scoase ochelarii și, luând o lupă puternică, începu să cerceteze cu băgare de seamă primele pagini ale cărții. Pe dosul paginii a doua, adică pe coperta interioară, el descoperi un fel de pată care, privită cu ochiul liber, părea de cerneală.

Privită însă mai de departe, pata lăsa să se întrevadă câteva caractere pe jumătate șterse. De cum le zări, unchiul înțelese că-n locul acela trebuia să se găsească ceva foarte important și, încăpățânându-se în descifrarea petei, cu ajutorul lupei sale puternice, sfârși prin a recunoaște semnele. Erau tot caractere runice, pe care le citi fără nici o șovăire:

1111 4111111111

– Arne Saknussem! strigă el pe un ton triumfător! Va să zică un nume și încă un nume islandez, numele unui savant din secolul al XIV-lea, al unui alchimist celebru!

– Alchimistiții aceștia, reluă el, Avicenna, Bacon, Lulle, Paracelsius, erau adevărații și singurii savanți ai epocii lor. Ei au făcut descoperiri de care, pe drept cuvânt, ne minunăm și azi. Acest Saknussem de ce n-ar fi ascuns și el vreo invenție uimitoare sub această criptogramă de neînțeles? Desigur că așa trebuie să fie. Ba, chiar așa și este.

Imaginația profesorului se inflăcăra la această ipoteză.

– Fără îndoială, îndrăznii eu să răspund, dar ce interes a putut să aibă acest savant să-și ascundă astfel minunata sa descoperire? Pentru ce?

– Pentru ce! Pentru ce! Știu și eu? Parcă Galileu n-a procedat la fel cu Saturn? Dar nu te teme: nu mă voi lăsa până ce n-o să descopăr secretul acestui document, chiar de-ar fi să nu dorm și să nu mănânc zile și nopți întregi.

– Oh! făcui eu.

– Și cred că nici tu, Axel, adăugă el.

«Drace, îmi zisei, bine c-am mâncat pentru amândoi!»

– Și mai întâi, făcu unchiul meu, va trebui să aflăm în ce limbă a fost scris acest «cifru». Cred că n-o să fie chiar așa de greu.

La aceste cuvinte am ridicat repede capul. Dar unchiul meu își continuă monologul:

– De fapt, nimic nu-i mai ușor. Documentul are o sută treizeci și două de litere, dintre care șaptezeci și nouă de consoane și cincizeci și trei de vocale... Or, cum limbile meridionale urmează cam aceeași proporție de vocale și consoane, în timp ce limbile nordice sunt infinit mai bogate în consoane, sunt sigur că-i vorba de o limbă sudică.

Concluziile erau foarte juste.

– Dar în ce limbă a fost scris documentul?

Tocmai lucrul acesta așteptam să-l aud din gura unchiului, care între timp mi se dezvăluise și ca un profund analist.